

Landskap: Småland Upptecknat av: M. Engnell
Härad: Kinnared Adress: Allgömslög
Socken: Bergunda Berättat av: P. J. Petersson
Uppteckningsår: 1939 Född år 1860 i Toly.

Uppteckningen rör

Hästajilla å Bergunda,
Bergunda socken sid 1.

27 sid.

F. Torparen Peter Johan Pettersson
Lavedstorp, Bergunda socken, är
född år 1860 i Talg socken. År
1887 flyttade han till Lavedstorp
under Bräghvæn gods efter att först
 varit anställd vid olika jordbruk.
Där har han alltsedan varit bosatt.
Han boaktar på ett noggranna
sinnfullt sätt men är på nå-
got sätt förbehållsam.

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kinnared Adress: Ålgårdslug
Socken: Bergunda Berättat av: P. J. Petersson
Uppteckningsår: 1939. Född år 1860 i Toly

2.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Höstgille å Bergvara

Bergvara gods, som är beläget i Bergunda socken, är en gammal egendom med anor långt tillbaka i tiden och bekant bl. a. för sin slottsruin, som härstammar från 1400 - 1500-talet. Till egendomen hörde förr omkring 1200 tunnland jord med icke mindre än 127 underhåvande. För ett 10-tal år sedan förköptes flera av godsens torp och även större lundsdelar, varigenom godset betydligt minskats i arealen.

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kimmared
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engneå
Adress: Ålgårdsby
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Taly.

3.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Petter Johan Petersson, eller för att
använda en mera populär benämning,
Peter-Johan på Svedstorp, kom till
torpet Svedstorp 1887 och innehade
detta till omkring 1925. Torpet födde
4-5 kor, och han fullgjorde för det-
samma 3 dagsverken i veckan jämte
ett 50-tal hjälpen om året. Då, så-
som nämnts en del av torpet fri-
köptes, inköptes Svedstorp av en
dotter och måg till Peter-Johan.

Å Bergvåra brukade någon-
gång anordnas skärdegille eller,
som de kallades hästgille. Detta

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
 Härad: Vimmerdal
 Socken: Bergunda
 Upppteckningsår: 1939

Uppptecknat av: Martin Engnell
 Adress: Ålgårdsby
 Berättat av: P. J. Petersson,
 Född år 1860 i Talg

4.
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

gilla återkom emellertid ej varje år utan nästan alltid i samband med hufvudsakligen av minnet av någon särskild tilldragelse, såsom när en ny ägare tillträtt godsot, någon viktig födelsedag eller dylikt.

När Peter-Jakob tillträdde sitt foryr, ägdes Berghsväsa av greve Knut Posse d. ä., och Peter Jakob minns, att denne användade ett hästgille, som han emellertid av någon anledning ej bevisade. Han kan ej komma ihåg att Knut Posse d. ä. användade mera än detta

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Mjölby
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Taly.

5.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

håstagille. Om detta var endast i samband med skördens avslutande, eller även i samband med någon annan tilldragelse, kan han ej minnas.

Grove Knut Passé d. y., den färres son, tillhörde Berghvæa efter fadern för något mer än ett 40-tal år sedan. Under sinnes regim kunde håstagillen någon gång anordnas. Särskilt minns Peter-Johan att ett större sådant hölls, när groven nyss hade tillhållit godset. Peter-Johan berättar, hur det gick till

Skriv endast på denna sida!

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Bergared
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ålgårdsby
Berättat av: P. J. Petersson,
Född år 1860 i Taly.

6.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vid detta gille, som hölls år 1898
på hösten, sedan säden blivit in-
bärgad.

— Det var ett förfärligt stökande
långt i förväg, när de skulle rus-
sa till hästgille på "gasset"
(godset) för alla de 127 bönderna
och bönderna och deras prunkimmer
samt de vuxna barnen, vilka
även bjödos till gillet. Det var ingen
som försunnade att gå dit, såvida
man orkade sätta upp huset, för
det var det roligaste vi visste,
när vi skulle till gasset på hästgille.

Skriv endast på denna sida!

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Alghultsby
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1868 i Toly.

7.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Då kände vi oss kaxiga, ska jag säga, för då var groon alltid så gemytlig och så platsen (platsen) och trevlig, så då kunde vem som helst slå sig i lag med honom och sula ut med honom om vad en hade på hjärtat. Och förresten han var aldrig slak groon, det säger jag då. Men det var inte om honom vi skulle tala utan om hästägillet, ja. Yajomen, visst firades det en massa förberedelser till en sådan tillställning, och nog styrde groon till ett kalas, som han slapp att

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kimmene
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Öttingehuset
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Tälje.

skänkas för alltid! Redan ett par
tio veckor i förväg fick kötesperso-
nalen sina första instruktioner om
matlagningen och vidtog sina
mått och steg för den stundande
högtiden, för en högtid det var
det för oss fattiga borgare. Det var
ett kalas, där både mat och dryck
fanns i överflöd, och fick man inte
äta sig mätt var dag i vanliga
fall, så nog kunde man ta ska-
dan igen, när man kom dit.
Det blev ett slaktande utan gräns,
och det var många djur, som fick

Skriv endast på denna sida!

.8.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ryhultslug
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Toly.

9.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sätta livet till för att förvandlas
till goda råttor för kalasbordet.

Gästerna var inbjudna till kl. 1
på söndagseftermiddagen. Dagsverkar-
na hade lydits på så sätt, att
rättaren sade till dem några dagar i
förväg, och bönderna, som betalade
arrende för sina jordbruk, fingo
bud på annat sätt.

När detta hära gillet, som jag nu
salar om, hålls, så var det så varmt
och grumligt så vi var ute, efter vad
jag kan komma ihåg, hela tiden.
Jag är inte riktigt säker på om

Skriv endast på denna sida!

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kismåland
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ölghults by
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Talg.

10.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vi var inne i herrgårds byggnaden
och drack kaffe, eller om vi drack
det ute, men jag vet, att de hade
dukat för stora långbord för små
gästmåten ute i trädgården. För jag
kommer ihåg, att Lavedsängabondens
hymna, som var ett djädra oärligt
och lätt kreatur, hopprade upp
på ett av borden och huggde
sitt org en ordentlig sjuk (stort
skytte) kalusylta, som planusatts
på bordet. Det där lyckte inte grova
om och blev nästan grön i ansiktet,
för hymnan slog visst sönder ett

Skriv endast på denna sida!

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ålgårdsby
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Toly.

//
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

fäst också, när hon kunnade vara,
men eftersom Salomon i Loredsång
och han var en bra mycket god vänner,
så lättsade han sig inte se det
där.

Vilka slags rätter, som förskom,
det minns jag inte så ackurat,
men det var sågel i långa benor,
kalusylta, vanlig dracksylta, gris-
sylta av bukbealta och kura och
sunt där, och sen fanns det ju ister-
bann, stekta och kakta, råkat fläsk
och allt möjligt, så mycket behövde
man inte gå hungrig från bordet.

Skriv endast på denna sida!

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland

Härad: Kimmared

Socken: Bergunda

Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engneå

Adress: Allgömslög

Berättat av: P. Y. Petersson

Född år 1860 i Tolg.

12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det var tillägnat hemma. Sedan
dukades middagen fram. De kött-
faten skulle vi allt rätt muförtiden,
när de sätter fram till ett helt gille
en liten köttbit så stor så man
kon nästan slappa den i västa-
lommen. För det första, så sattes
det fram ett par tre stora fat på
varje bord, och vart och ett av
faten var så fullräkat med kött,
så det var så mycket en person
orkade bära. Vad slaps kött det var
minns jag inte, för jag är ju
ingen förståsigpåare i sådana där

Skriv endast på denna sida!

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Martin Engnell

Härad: Kimmervadd

Adress: Ålgårdsby

Socken: Bergunda

Berättat av: P. J. Petersson

Uppteckningsår: 1939,

Född år 1860 i Talg.

13.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

saker. Jag bear emellertid att det
var koket, och gäst var det liksom
att det andra, för Anna i Vall-
skirgan var där och lagade lite
kylasat. Man hade skurit lite
skinken så stora att man knappast
kunde lyfta dem på gaffeln, och
det var ingen, som orkade äta upp
att de togo för sig utan gömde
och togo med sig hem, det som
blev över på tallriken. Det var näm-
ligen så att man hade tallrik samt
sked, kniv och gaffel med sig hem-
men, och dessa fick man sedan

Skriv endast på denna sida!

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kimmavald
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ålgårdsby
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Tälge.

Ha reda på emellan målen, att diska
den kom ej ifråga fastän man
åt alla råttorna efter varandra på
den. Och fanns det gull om, ty
greven hade tagit hem en hel kanna
till gillet, så man behövde inte
sitta och äta färre. Brännvick förekom
mycket sparsamt. Vi fick blott två
supar vardera, och det var ju många
som monade, att det var väl rätt
tilltaget, men de som varo sär-
skilt glada åt den varan, hade
med sig i smyg och gick bekom
ludugårdslången eller smirhuset

Skriv endast på denna sida!

14.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Himmelsåld
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ålgårdsby
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Toly.

15.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och lag sig en blunk då och då.

Till rangordningen vid gillet hörde
att böndernas pengar först skulle gå
fram och få sig mat, sedan tarpar-
gammarna.

Sedan vi undfägnats med mat
och dryck, roade vi oss med en
massa lekar och upptåg i träd-
gården. Det gick det livat och lus-
tigt till, och greven och grevinnan
var också med och satte fart på
det hela.

En lek, som inte var som helst
kunde ge sig på och som krävde

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kimmavald
Socken: Östergunda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Östgötslän
Berättat av: P. Y. Petersson,
Född år 1860 i Tolz.

lädde beafter och gränshöghet, var det klädda uppför en såpad stång, så-
där 8-10 alnar hög och ta ner en
kratt, som hängts upp i taket.
Den, som lyckades fick en krona av
greven i belöning.

Den med störst intresse smat-
satta tillställningen var när det
släpptes ut fyra stycken smågrisar
på ungefär 45 skåpund vardera
och vi skulle ta dem. Det förhåll
sig så, att man släppte ut en i
särter, en åt gubbarna, en åt
gumman, en åt pojarna och en

Skriv endast på denna sida!

16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R. 5900

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ålgårdsby
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Tolg.

17.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ad flickarna. För att det ej skulle
vara alltför lätt att infånga dem,
skulle de vara insågade, så att
de varo hala, som en nyfädd kala.
Den jungen var det allt jag, som
kenar gulebarnas gris, fastän jag inte
var så vårsd gammal, men det var
ett fastligt lin, innan jag fick
tag i honom. Jag fick mina kläder
nästan fördärvade, men det bryste
jag mig inte så mycket om. Han
var alldeles vild grisakultingen, men
jag hade gett mig alltan på att
jag skulle ha honom, hur jag

Skriv endast på denna sida!

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kinnared Adress: Östgötslän
Socken: Bergunda Berättat av: P. J. Petersson
Uppteckningsår: 1939. Född år 1860 i Toly.

18.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Än skulle bara mig åt, och till
sist fick jag fast i honom ute
på en äker. Detta var det färdig-
sta på hela gillet lyckade jag, och
jag krydde mig inte mycket om
att han sparkade och lartade ner
kläderna. Denna gris blev den bästa
jag fått upp i all min tid, skall
jag säga.

Det annat sätt var att lägga en
enkrona på marken på några stegs
avstånd från de fäulande, vilka med
sammansbundna ~~händer~~ ^{fötter} skulle försöka
hoppa fram och få tag i mynnan.

Skriv endast på denna sida!

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Älgshultsby
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Talg.

19.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vidare roade man sig med att
hoppa och springa kamps (ha hopp-
låsning) och satte upp pris.

När vi efter alla de här lekarna
och gävnstaperna åter hade sjung-
nat av lite (voro kungliga) lejvds
på efterväst, pumkaka och sånt
där, och sist fick vi kaffe. Sen
kunsades det på lagen. Här hade
de smyckat med lönnstev, så att
det skulle se lite festligt ut. Det
blev sån stängsel på lagen, när
Glåkerna-Danjel fick tug i sitt välga-
spel och klände i med en sprittande

Skriv endast på denna sida!

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Allgömslög
Berättat av: P. Y. Petersson
Född år 1860 i Tolg.

polka eller Mazurka, så dansa
gick knappast, men det skulle ju
förestäda dans i alla fall, och häv-
ligt det hade vi. Nyheten och rediga
var vi, och något gruff händes
inte av.

När vi dansat ett par timmar
och det hade skummat ner, begav
vi oss hemåt. Vi gick inte hem
precis på en gång, utan de yng-
re kunde ju stanna någon timma
längre än vi äldre, men vid
10-tiden på kvällen blev jag, att
var och en hade gått hem till sitt.

Skriv endast på denna sida!

20.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ålgårslåstug
Berättat av: P. Y. Petersson
Född år 1860 i Toly.

21.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Grevon var inte med ute och dansade utan var möjligen och såg på ett litet tag först. Sedan gick han in, efter att alla tackat för undfågningen.

Jag nämnde nyss, att vi tog hem de källsbycken, som blev över, och dessa hade vi stått ifrån oss på borden på våra bänkar, så att vi visste var vi hade dem. Men kunde förstås inte stå och vakta källsbyckena för hundar eller andra odjur, som kunde komma och ta dem, varför man lätt kunde bli

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kinnared Adress: Ålgårdsby
Socken: Bergunda Berättat av: P. Y. Petersson
Uppteckningsår: 1939. Född år 1860 i Taly.

av med dem. Det fanns naturligtvis
andra än hundar som ville åt
källstyckena. En av farparkäringar-
na — det kan göra tillsammans vem
det var — var oärlig och ej alltid
på noga med vad hon tog sig
för ibland. Hon hade tagit med
sig en stor stickstorg, i vilken
hon var baddrikarna och det där åt
gubben och sig själv, och när
de andra samlats på laggen för att
dans och ha roligt, då passade
det skicket på att lämna en del
av baddrikarna, som stodo på bordet.

Skriv endast på denna sida!

22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av: Martin Engren
Adress: Öljubultslug
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Tölz.

23.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sedan stack hon inäg raka vägen
hem. När jag skulle ta rätt på min
färdrik, var den tom den också, men
det betydde jag mig inte om, för
jag hade borta min gris i tankarna
den kvällen.

Liknande gillen hållas ännu nå-
gon gång på Bergunda, och senast
år 1937 hölls en stora skördfest,
till vilken godsets underhavande
inbjödits. Det var kalas på gammaldags
manner, fastän det ej gick till på
alldeles samma sätt, som vad Peter-
johan här omtalat, och lekar och

Skriv endast på denna sida!

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Bergande
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ålgårdsby
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Tolg.

24.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

upptåg av nyssnämnda lag förkom-
mo ej. Dansade gjorde man emellertid
till musik & dragspel och fiol,
och alla roade sig av hjärtans lust.

Färdom ovannämnda höstgillen före-
kommo ett annat slag av skörde-
gillen & Bergbovæa gods. Det var
de gillen, som torparnas vuxna
barn samt drängarna vid godsset
benkade anordna på hästarna, sedan
skörden avslutats och gräslis och rot-
frukter upptagits. När man anord-
nade dessa gillen uppdelade sig
folket i två grupper. De, som

ACC. N:R. 5900
Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Klimmevall Adress: Ålgårdsby
Socken: Bergunda Berättat av: P. J. Petersson
Uppteckningsår: 1939 Född år 1860 i Tolg.

25.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sällhärjde det nära godset anordnade
sina gillen & Långsörps gård, ett
stort judderuk under Bergvara, och
de, som tillhörde det södra godset, an-
ordnade sina gillen främme vid
Bergvara. Man satsade visst belopp
vardera, och några fingo på sin
lätt att ombesörja gillet. Det vill
säga det var pojkar, som hade
dessa rent pekuniära förpliktelser.
Plickorna drago sitt stånd till stücke
genom att baka och laga till litet
av varje att ta med sig.

Vid dessa gillen var man ej i

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Allgluvsby
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Tolq

26.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Själva herrgårdslyggningen eller i
trädgården utan blott i någon dräng-
stuga eller var som helst. Något
stärre skalas var det ej fråga om.
Det förkom blott kaffe och lite
smörgåsmat. Det egentliga dragpläst-
ret ~~var~~ till dessa tillställningar
var dansen, vilken anordnades efter
åt. Man dansade nästan hela
natten, och spritdrycker förkommo
rätt rikligt för att förhöja mun-
terheten. Isynnerhet de prajkar, som
ej dansade, hade brännvinet till
sin glädjekälla, för att därur

Skriv endast på denna sida!

5900

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kimmend
Socken: Bergunda
Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ålgårdsby
Berättat av: P. J. Petersson
Född år 1860 i Toly.

27.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

chämsta mod och gott humör, så
att de kunde närma sig flickarna.
Någon gång blevo pojkarne fulla
och då glömde de bort jäntorna och
lektade i stället efter att ställa till
ordra och beak. I bland ledde det
till och med till slagsmål.

Dessa gillen hölls årligen, och de
förekomma ännu i form av björd-
ningar med beaffdrickning och
dans. Ordningen är emellertid nu
alltid god, och det är ytterst sällan
att drängarna bli fulla och orediga
fester beämnas ej är helt bortglömt.

Skriv endast på denna sida!